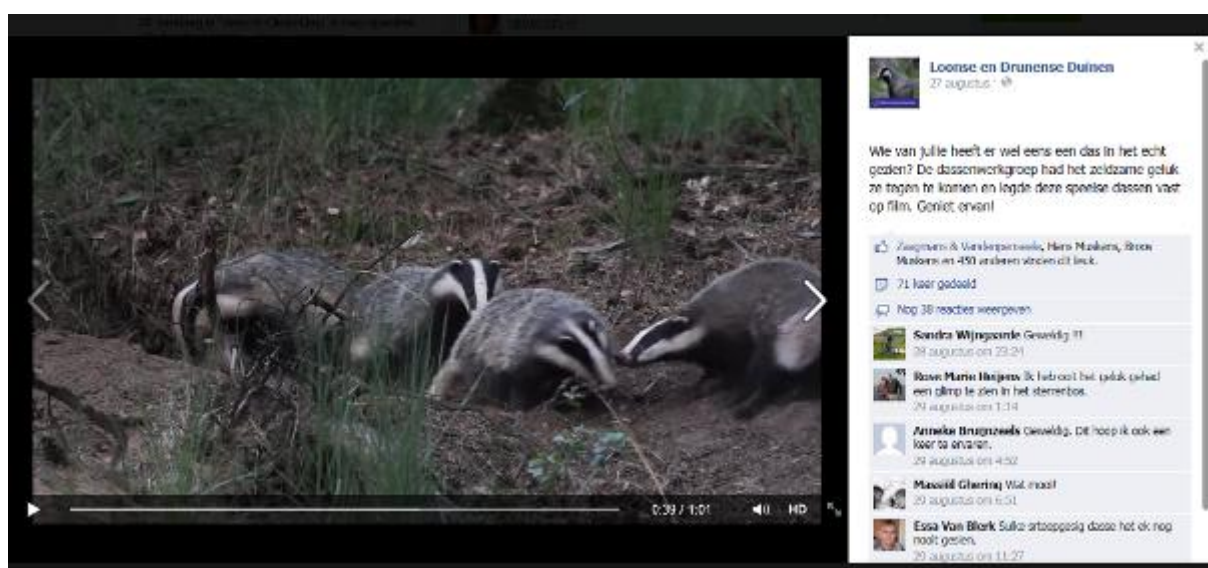

De das – Loonse en Drunense Duinen, De Brand, landgoed Huis ter Heide en ruime omgeving

Jaarverslag 2014

1.	Jaarverslag	1
2.	Overige gegevens	4
3.	Nieuwe burchten	15
4.	Weer bewoond en onbewoond geraakte burchten	19
5.	Dode dassen	19
6.	Pers, rondleidingen, publicaties en educatie	20
7.	Toekomstige ontwikkelingen en wensen	25
	Bijlage 1: kengetallen	26
	Bijlage 2: specificatie dode dassen 2014	27

Facebook Natuurmonumenten (NM) Loonse en Drunense duinen: dassenfilm van Theo Putters.

1. Jaarverslag

1. Het aantal dassen per 31-12-2014 wordt op 144 geschat en is 32 hoger dan de stand per 31-12-2013 (112 dieren). Dit is de sterkste stijging sinds de start in 1999.

2. Het aantal burchten bedraagt eind 2014 51, waarvan het hele jaar er 45 zijn bewoond. Hierin wonen 45 dassenfamilies. Ten opzichte van eind 2013 is dit een toename van 10 families.
3. Er hebben zich nieuwe dassenfamilies gevestigd op de Distelberg, Hengstven, Hooge Heide en Hoornmanken Tiend in Haaren, De Mast in Tilburg, Klokkenlaan, Ijsbaan en Huis ter Heide in Loon op Zand, Vlijmens Ven in Heusden en Vughtse Gement in Vught. Een burcht raakte onbewoond. Een burcht splitste zich in twee volwaardige dassenfamilies. Per saldo kwamen er 10 dassenfamilies bij.
4. Een aantal dassenburchten is zich aan het ontwikkelen en waarschijnlijk zijn enkele bewoonde burchten nog niet bekend. De das is steeds meer te vinden in kleine overhoekjes en bosjes in het buitengebied. Het dassengebied wordt langzaam groter.
5. 16 dassen sneuvelden, waarvan 15 als slachtoffer van het verkeer. Sinds 1999 sneuvelden er nog nooit zoveel dassen.
6. Er is een burcht met 75 ingangen, een andere heeft een oppervlakte van ongeveer 1.700 m².
7. Er is een evenwichtige leeftijdsopbouw.
8. In het hele Nationale Park en in aangrenzende gebieden komen sporen en bewoning van de das voor.
9. Een verdere verdichting van burchten zal naar verwachting plaatsvinden ten westen van de N261, in de omgeving van het Hengstven (oostelijk deel), in het noordelijk deel van de duinen in Plantloon en de Margriet en in de Nieuwe Hoornmanken Tiend en in het Brokkenbroek. Ook zal de das zich verder gaan verspreiden.
10. Het is wenselijk een aantal wegen te voorzien van rasters en tunnels. Omdat de das zich steeds verder zal gaan verspreiden, dient ook gekeken te worden naar bijvoorbeeld de N65, de weg tussen Tilburg en 's-Hertogenbosch. Bij de ombouw van de N261 tussen Waalwijk en Tilburg wordt rekening gehouden met voorzieningen.

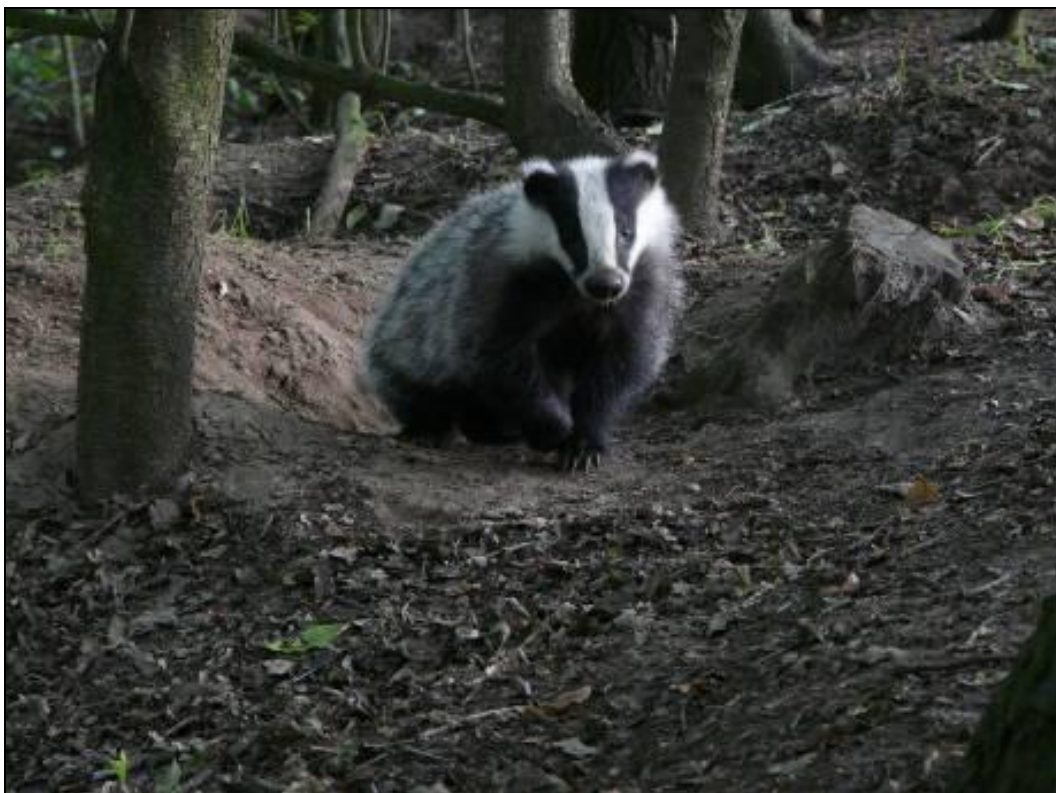
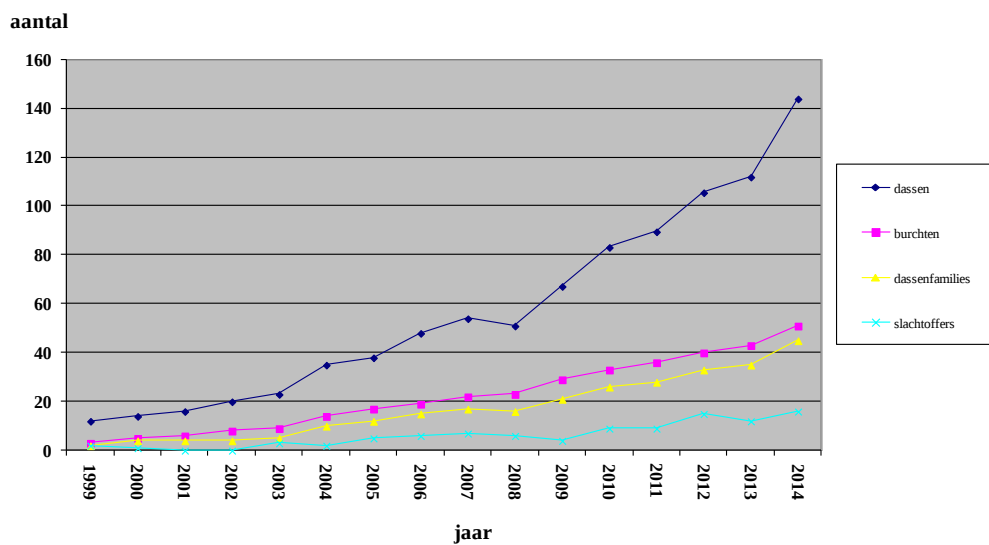
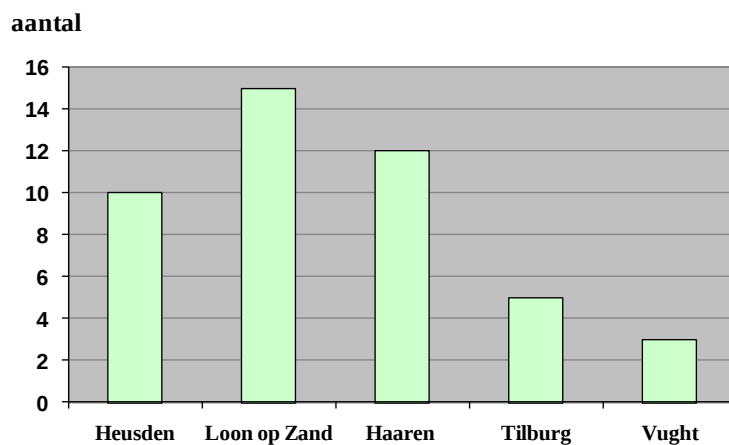

foto Dassenwerkgroep Brabant.

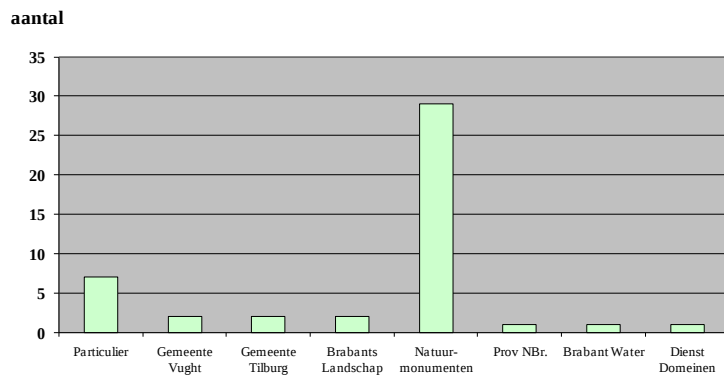
Dassengegevens 1999-2014

Dassenfamilies per gemeente 2014

Dassenfamilies per eigenaar 2014

2. Overige gegevens

1. De dassen zijn over een groot gebied verspreid. Veel personen maakten het mogelijk om de das in kaart te brengen en enkelen hebben een burcht geadopteerd. Hiervoor ben ik hen zeer erkentelijk.
2. Vanaf begin dit jaar is Ralph Kuijpers uit Tilburg lid van dassenwerkgroep Loonse en Drunense Duinen en omgeving. Ralph is met name actief in het westelijke deel ervan. Hij is de zoon van Peter Kuijpers die tot begin 2013 lid was van onze dassenwerkgroep.

foto André Janssen: v.l.n.r. Vivian Maas, Peter Kuijpers, Bert van Opzeeland en Ralph Kuijpers.

3. Mark Pijnappels uit Drunen is vanaf september lid van onze dassenwerkgroep. Mark is afgestudeerd aan Wageningen Universiteit in de richting Landscape Architecture and Spatial Planning en is met name actief in het oostelijke deel.

foto André Janssen: v.l.n.r. Bert van Opzeeland, Mark Pijnappels, zijn vriendin en Theo Putters.

4. De dassenwerkgroep bestaat naast mezelf uit Vivian Maas, Mark Pijnappels, André Janssen, Jelle van Aalst, Ralph Kuijpers en Theo Putters. Wij zijn ook lid van de inventariseerders van Natuurmonumenten (NM). Ons aandachtsgebied is de das. Onze inventarisaties zijn in dit jaarverslag verwerkt. Ons werkgebied ligt in de driehoek Waalwijk, Tilburg en 's-Hertogenbosch. Aan de noordzijde wordt dit begrenst door de Bergse Maas en Maas, aan de zuidoostzijde door de N65 en aan de westzijde de lijn De Moer, Kaatsheuvel en het industrieterrein van Waalwijk.
5. In verband met structuur bij het verzamelen van gegevens is een protocol opgesteld en een inventarisatieformulier gemaakt.
6. In 2014 werd in totaal 255 keer een burcht bezocht. Dit is een gemiddelde van 5 keer per burcht verspreid over het jaar. Daarnaast waren er 90 losse meldingen en andere zaken, waarvan een aantal in dit verslag wordt besproken.
7. De inventarisatiegegevens werden per kwartaal onder andere aangeleverd bij NM en Dassenwerkgroep Brabant, die deze samen met andere Brabantse gegevens bij Das&Boom aanleverde. Hierdoor is het mogelijk regionale en landelijke overzichten samen te stellen, de das te volgen en adviezen te geven.
8. In 2014 werden 16 dode dassen gemeld, waarvan 15 als verkeerslachtoffer. Dit is ongeveer 11% van de totale populatie. Hoewel het aantal gemelde dode dassen een nieuw 'record' was, bleef het % dode dassen in lijn met voorafgaande jaren. Er werden geen dassen met een tatoeage teruggemeld.
9. Het totale aantal slachtoffers over de periode 1999-2014 bedroeg 97, waarvan 36 beren, 30 zeugen en van 31 dieren was het geslacht onbekend. Omdat er relatief weinig oudere slachtoffers vallen, is de leeftijdsopbouw van de populatie dassen evenwichtig.
10. Het aantal slachtoffers per gemeente over de periode 1999-2014 en in 2014 was:
 - Haaren: 33, wv. 4 in 2014;
 - Heusden: 14, wv. 2 in 2014;
 - Loon op Zand: 16, wv. 7 in 2014;
 - Tilburg: 30, wv. 2 in 2014;
 - Waalwijk: 2, wv. 1 in 2014 en;
 - Vught: 2, wv. 0 in 2014.

De gemeente Tilburg heeft enkele jaren geleden een aantal maatregelen getroffen en faunatunnels en –raster aangelegd. Het is duidelijk dat dit een positief effect heeft op de dassenpopulatie, er worden de laatste jaren in Tilburg aanmerkelijk minder dieren doodgereden. In de gemeente Haaren lukte het inrasteren van een dassentunnel op de Heikant helaas niet, ook hier speelde naast het belang voor de das verkeersveiligheid een belangrijke rol.

11. De eigenaren van dassenburchten die op privéterrein liggen, worden elk jaar op de hoogte gebracht van de ontwikkelingen van hun dassenfamilie.
12. Er hebben zich nieuwe dassenfamilies gevestigd op de Distelberg, Hengstven, Hooge Heide en Hoornmanken Tiend in Haaren, De Mast in Tilburg, Klokkenlaan, Ijsbaan en Huis ter Heide in Loon op Zand, Vlijmens Ven in Heusden en Vughtse Gement in Vught. Een burcht raakte onbewoond. Een burcht splitste zich in twee volwaardige dassenfamilies. Per saldo kwamen er 10 dassenfamilies bij.
13. Er ligt een 7-tal potentiële dassenburchten. Eind 2014 staan deze nog niet op de dassenkaart. Zij moeten zich eerst 'bewijzen'. Met ingang van 2014 wordt de potentie aangegeven met het aantal *. Hoe meer sterren, hoe groter dat de kans is dat de locatie

- uitgroeit tot een volwaardige dassenburcht en op de dassenkaart komt te staan. Zij zijn te vinden in Drunen, Berkel-Enschot, De Moer, Cromvoirt, Plantloon, De Maaijen en in de duinen. Daarnaast zijn waarschijnlijk enkele bewoonde burchten nog niet bekend.
14. De das is steeds meer te vinden in overhoekjes en kleine bosjes in het buitengebied. Het dassenleefgebied wordt langzaam groter, het dijt uit zoals in de omgeving van Nieuwkuijk, Vught, Cromvoirt, Tilburg, De Moer en Berkel-Enschot.
 15. Er kwam een aantal meldingen binnen over dassenschade (maïs, grasland en bosbessen). Met de melders was hierover contact en er werd aangegeven hoe te handelen. Zij werden onder andere verwezen naar de websites van het Faunafonds en van Dassenwerkgroep Brabant.
 16. Ten oosten van Udenhout ligt een bewoonde dassenburcht. Deze werd in 2014 goed belopen. Zij ligt in een nieuwe woonwijk. Over de burcht is overleg geweest met de gemeente Tilburg. Het uitgangspunt is de dassenfamilie te verhuizen binnen het gebied in de aan te leggen EVZ tussen De Brand en de Leemkuilen. Das&Boom begeleidt het project als professionele organisatie. Zij heeft hiermee veel ervaring.
 17. De dassenburcht '33 Geert Boink (Mortel Udenhout)' werd in 2012 en 2013 verstoord door agrarische werkzaamheden. Ook in 2014 werd de burcht verstoord.

foto Bert van Opzeeland: voor het derde jaar op rij verstoring op burcht '33 Geert Boink'.

18. Op het terrein van Koningsoord te Berkel-Enschot ligt een dassenburcht. Das&Boom (D&B) heeft in opdracht van Heijmans Bouwbedrijven een plan van aanpak gemaakt tot verplaatsing van de dassen. Dit omdat er op de burchtlocatie een woonwijk en een winkelcentrum worden gebouwd. Er werd samen met D&B een aantal locaties beoordeeld voor het weer uitzetten van de dassen.

foto's Jelle van Aalst: Koningsoord in Berkel-Enschot.

19. N.a.v. veel dode dassen op de Heikant in de gemeente Haaren heeft D&B, op mijn verzoek, eind maart 2013 het college van de gemeente Haaren verzocht maatregelen te nemen. Naast dassenbescherming speelde hierbij de verkeersveiligheid een belangrijke rol. Omdat de weg van De Heikant werd gereconstrueerd, werd alvast in 2013 een dassentunnel aangelegd. In 2014 wilde een sponsor een bijdrage geven voor de aanleg van dassenraster. Er werd hiervoor een offerte aangevraagd bij Vereniging Nederlands Cultuurlandschap (VNC). In april werd de locatie bezocht met Marc Moonen (D&B), Laurens Jansen (VNC), André, de sponsor en ik. Er kon een raster worden aangelegd, dit was technisch mogelijk. Hierbij diende wel de medewerking van een aanliggende agrariër te worden verkregen. Voor de aanleg ervan moest gebruik worden gemaakt van

zijn perceel. Omdat de agrariër niet bereid was mee te werken aan de plaatsing van het raster werd besloten het project af te blazen. Ons gevoel is dat we er alles aan gedaan hebben om naast het belang van de das de verkeersveiligheid aanmerkelijk te verbeteren. Helaas is dit niet gelukt, de stekker werd uit het project getrokken.

foto André Janssen: v.l.n.r. Marc Moonen, Bert van Opzeeland en Laurens Jansen bij de tunnel onder De Heikant in Haaren.

20. De eerste bekende burcht in het Helvoirts Broek in de gemeente Vught. Deze komt niet op de lijst van burchten van de Loonse & Drunense Duinen. Ton Popelier (dassenwerkgroep Brabant) monitort de burcht. De burcht zou 2 jaar terug actief geworden zijn. De dassen foerageren vooral in het Helvoirts Broek. Er loopt een ‘dikke’ wissel en er zijn meerdere zichtwaarnemingen geweest.
21. Er werd toestemming ‘van geen bezwaar’ gegeven voor enkele kleine aanpassingen in het bestemmingsplan De Hooge Bank in Vlijmen.
22. Op de vraag van NM of uitzetren ‘4 Prins Bernhardlaan (uitzetren)’ weg mocht, heb ik bevestigend geantwoord. De locatie werd niet bewoond, de uitzetren werd opgeruimd. Ook ‘10 Nelis van Berkel 2 (uitzetren Rust Jager)’ kan weg, ook deze staat leeg. Uitzetren ‘7 fam Mulders (uitzetren)’ moet in stand blijven. Deze is namelijk al jaren bewoond en het is goed om een van de uitzetrennen te laten staan, dit om in de toekomst een stukje historie te kunnen blijven uitleggen. Ook wordt deze locatie gebruikt als ‘zichtburcht’.
23. N.a.v. een melding van een jager werd een locatie bezocht langs de Cromvoirtse pad in Vught. De ‘vermeende’ dassenburcht bleek een kleine konijnenburcht te zijn.
24. De dassen van de burchten in de Cromvoirtse dijk hebben evenals in 2013 pijpen buitendijks gegraven die uitkomen op het fietspad. Er werd eerst beoordeeld hoe het

stond met de overige dassenpijpen aan de binnenzijde van de dijk. Een aantal pijpen werd dichtgegooid, gecamoufleerd met bladeren en met takken afgedekt, dit i.v.m. de verkeersveiligheid voor fietsers en om te voorkomen dat mensen en honden de burchten verstoren. In het najaar waren weer enkele andere pijpen open gegraven.

foto's André Janssen: Bert van Opzeeland bij de burchten in de Cromvoirtse dijk.

25. Burcht '37 Bert v Opz. (Baden Powellweg)' in Loon op Zand groeit gestaag. De burcht is niet te missen voor de gebruikers van het ernaast gelegen wandel- en paardenpad. De dassen storen zich niet aan het drukke 'verkeer'. De burcht is stabiel.

foto Vivian Maas:dassenburcht aan de Baden Powellweg in Loon op Zand.

26. Informatie uit mijn dassenjaarverslag 2013: 'Onder de N65 is ter hoogte van café Het Groene Woud in Vught door Rijkswaterstaat een ecotunnel aangelegd. Met de tunnel werd een verbinding gemaakt tussen de IJzeren Man en het landgoed Wargahuyse aan de zuidzijde. Behalve de buis kwam er in samenspraak met Brabants Landschap een groene corridor van bosjes en bomen die naar de tunnel leiden, samen met twee waterpoelen en lichtkoepels in de bermen. Door raster dat naast de N65 werd geplaatst,

worden de dieren naar de tunnel geleid'. De tunnel stond in 2014 diep onder water, met grondwater. Mijn conclusie is: o.b.v. stroomgeultjes; als het regent stroomt er ook nog water vanaf de weg de tunnel in. Hierover werd een e-mail gestuurd aan Das&Boom, Dassenwerkgroep Brabant en Brabants Landschap, met foto's van André . Marc Moonen van Das&Boom heeft daarna contact opgenomen met Rijkswaterstaat (RWS), de beheerder van de N65. RWS bekeek samen met Marc de situatie. Door RWS werd een sloot gegraven naar een nabij gelegen poeltje. Dit loste het probleem niet op. In het najaar stond de tunnel even nagenoeg droog. Bij de ingang stonden toen veel dassenprenten. Na een flinke regenbui stond echter de tunnel weer diep onder water, Zij wordt nu de 'Aquatunnel' genoemd.

foto's André Janssen: de faunatunnel onder de N65 in het voor- en najaar.

27. Er werd een aantal losse (dassen)pijpen met Erwin de Hoop (NM), Jan Verhagen (NM) en André bezocht. Dit n.a.v. pijpen die Jan tijdens zijn werk had aangetroffen. Op een aantal ervan was onlangs gegraven of gesleept met nestmateriaal. Omdat het losliggende pijpen betrof zijn deze niet in de rapportage opgenomen. Dit geldt ook van meldingen van andere 'los liggende' dassenpijpen die door anderen werden gemeld.
28. Er werden op een aantal burchten door Vivian, Theo en Ralph filmopnames gemaakt, vaak kwam de das in beeld, maar ook ree en vos.

foto's Vivian Maas: das, een nieuwsgierig ree en vos.

29. N.a.v. de bosbrand op 10 maart in de Loonse en Drunense Duinen werden alle dassenburchten bezocht in de omgeving van de brand, die woedde in het noordoostelijk

deel van Plantloon. Dit waren de burchten op de Pessert en Plantloon. Geen enkele dassenburcht werd getroffen door de brand. Hierover verscheen in alle edities van het Brabants Dagblad een kort interview met mij. Jan Verhagen maakte een aantal foto's van de brand. Het is niet bekend hoe dassen reageren als hun burcht door brand wordt verstoord. Hoogstwaarschijnlijk trekken zij zich diep terug in de burcht.

foto's Jan Verhagen (NM): bosbrand in de duinen.

30. Door Dassenwerkgroep Brabant werd een dassenbijeenkomst georganiseerd bij Dutch Wildlife Health Centre (DWHC) bij de Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit van Utrecht. Hier kwam een aantal thema's aan de orde, waaronder de bevindingen van het onderzoek naar de door ons aangeleverde dode dassen. Van de Dassenwerkgroep Loonse & Drunense Duinen waren Theo, André en ik aanwezig. Uit ons gebied leverden wij vier dassen aan. Voor de bevindingen van DWHC zie bijlage 2.
31. Er was een uitvoerig gesprek met Dienst Landelijk Gebied (DLG) over effecten van ontgravingen i.h.k.v. Natura 2000 gebied Vlijmens Ven, Moerputten in relatie tot de das. Ik heb aangegeven hiertegen geen bezwaar te hebben en dat nieuwe natuur die hierdoor ontstaat positief voor de das zal zijn, zie ook het volgende punt.
32. Jody Ettemy van de Grondmij is als ecooloog betrokken bij het Natura 2000 gebied het Vlijmens Ven. N.a.v. toekomstige ontgravingen had hij een aantal vragen. Mijn reactie hierop was als volgt: 'In het Vlijmens Ven heb ik twee dassenburchten. Ik volg de locatie al vanaf 1993. Lange tijd is burcht '1 Bert v Opz' bewoond geweest. In 2003 verhuisden de dassen naar locatie '2 Jos Schellekens' en sindsdien is hier een dassenfamilie gevestigd. Vanaf 2013 werd burcht '1 Bert v Opz' ook weer bewoond. Er zitten nu twee dassenfamilies. De dassen foerageren voornamelijk op de omliggende weilanden. Ook maakt de das gebruik van de dassentunnel die in 1998 onder de Nieuwkuijkseweg werd aangelegd. V.w.b. de das verwacht ik met de aanleg van het Natura-2000 gebied geen schadelijke gevolgen. Ik verwacht zelfs een verbetering ervan, vanwege een toenemende biodiversiteit.'

33. Een deel van het raster langs de Nieuwkuijkseweg en Honderdbunderweg in de gemeente Heusden werd aangelegd als onderdeel van het project De Hooge Bank. In 2013 werd al een faunatunnel aangelegd onder de Honderdbunderweg.

foto André Janssen: dassenraster langs de Nieuwkuijkseweg in Vlijmen.

34. Door Jan van der Meijden werden samen met zijn kleinzoon Niels de Nijs maar liefst 8 dassen gezien op burcht '2 Jos Schellekens (Hooge Bank)'. Jan maakte gebruik van een schuilhutje. Enkele dagen later werden door Niels vanuit het schuilhutje de dassen weer geobserveerd. Twee dassen kwamen aan zijn tentje ruiken. Hij inventariseerde een record van maar liefst 10 dassen. Ik vermoed dat er dit jaar twee nesten zijn geweest. Ook Theo en Sjoerd Putters en ik hebben op dezelfde burcht vanuit een schuilhutje nogal wat dassen en andere dieren gezien, waaronder een reebok die trappelde op een van de dassenpijpen. Bij het verlaten van de locatie werden door Theo en Sjoerd maar liefst acht dassenwissels gezien die het weiland inliepen.

foto's Niels de Nijs: dassen op burcht '2 Jos Schellekens'.

35. De werkinstructie prunusbestrijding van NM werd beoordeeld en enigszins aangepast.

36. André en ik hebben de Regiohandhaver Samen Sterk in het Buitengebied (SSiB) op bezoek gehad. Het project van SSiB is erop gericht partijen met elkaar in contact te brengen, maar ook zelf actief aan opsporing tijd te besteden. Het project wordt ondersteund door Provincie Noord-Brabant, Waterschappen, Politie, AIVD, BL, NM en diverse gemeenten. De aansturing gebeurt door de nieuw gevormde omgevingsdienst (OMWB) Midden West Brabant. SSiB probeert partijen te verbinden en houdt actief toezicht op zaken die spelen in de buitengebieden (natuur) in Brabant. Het werd een uitvoerig gesprek. Het ging om kennismaking en kennisdeling.
37. Een fietser kreeg op de Margrietweg in Heusden een overstekende das tussen zijn voor- en achterwiel. Zowel de berijder van de fiets als de das schrokken, de persoon kwam met zijn fiets in de berm terecht. Hij heeft de das niet kunnen volgen, deze was snel verdwenen.
38. In het oostelijk deel van de duinen werden in het najaar werkzaamheden verricht. Er werden op nogal wat plaatsen bomen weggehaald en open plekken gemaakt. Ter voorbereiding daarop werden door Jan Verhagen (NM), André en ik een aantal (dassen)locaties bezocht en gemarkeerd, dit om te voorkomen dat er boswerkzaamheden op plaats zouden gaan vinden.

foto André Janssen: markeren burchtlocaties.

39. Door Theo werd regelmatig gepost bij een aantal burchten. Hij heeft nogal wat dassen gezien. Daarnaast maakte hij prachtige filmopnamen. Een ervan is te zien op Facebook Natuurmonumenten, site Loonse en Drunense Duinen van 27 augustus. De film werd ook vertoond tijdens de vrijwilligersavond van NM in het najaar: <https://www.facebook.com/video.php?v=844021892297134>).
40. N.a.v. een melding hebben André en ik een maïsveld bezocht in Helvoirt. Het perceel is eigendom van de gemeente Haaren. De das had op het perceel op twee plaatsen gegraven. Op locatie 1 betrof het twee niet belopen pijpen. Op locatie 2 lag een belopen dassenpijp, met vers graafwerk en daar vlakbij een verse mestput. Op de pijp stonden verse dassenprenten. Mogelijk werd de pijp bewoond. Om te voorkomen dat er ongewenste zaken (zoals bijv. ploegen) gaan gebeuren, waardoor de dassenburcht kan worden geraakt, werd een bericht aan de gemeente Haaren gestuurd met het verzoek om

met de dassenburcht voorzichtig om te gaan en de verantwoordelijken op de hoogte te stellen. Zowel de dassenburcht als de das zijn wettelijk beschermd.

Kaartje en foto: André Janssen: op de achtergrond de kerk van Helvoirt.

41. Op burcht '26 Jan van Dongen (Tussenbaan)' op Huis ter Heide werden koeien aangetroffen. Dit is ongewenst omdat enerzijds de dassenburcht daardoor schade kan oplopen, anderzijds kan het voor de koeien ongunstig aflopen. De kans bestaat dat zij poten breken. Al eerder was de eigenaar van het bos op het gevaar gewezen, hij liet er toch vee in los.

foto Vivian Maas: koeien op burcht '26 Jan van Dongen (Tussenbaan)'.

42. De Dassenwerkgroep Brabant (Noord-Brabant) heeft een eigen website: www.dassenwerkgroepbrabant.nl, hierop is het wel en wee van de das in onze provincie te zien. Tevens geeft zij een nieuwsbrief uit. Deze is digitaal en wordt via e-mail toegezonden. Giften en Donaties aan de Dassenwerkgroep Brabant kunnen fiscaal aftrekbaar zijn. Zij is door de belastingdienst aangewezen als Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI).

3. Nieuwe burchten

Alle nieuwe burchten kregen een uniek NM nr. zodat de gegevens eenvoudiger in de databank van NM (systeem Nelis) verwerkt kunnen worden.

1. '29 Jan Verhagen 4 (IJsbaan)'. Nabij de Kaatsheuvelse IJsbaan. Gemeld door Jan (NM). De burcht ligt in de gemeente Loon op Zand. Zij ligt in een dennenbos en is eigendom van NM. De ligging t.o.v. foerageergebied is slecht. De nieuwe burcht is op basis van oud graafwerk en nestmateriaal van een oudere datum. In dit deel van de duinen wordt tot nu toe veel dassenwerk gemeld. Het ziet er nu naar uit dat we de burchten 'hebben'.
2. '44 Jan Verhagen 5 (Distelberg)'. De burcht ligt nabij de Distelberg en werd gemeld door Jan. De burcht ligt in de gemeente Haaren in een dennenbos. Zij ligt mooi en is eigendom van NM. De nieuwe burcht is op basis van oud graafwerk en nestmateriaal van oudere datum.

foto André Janssen: Jan Verhagen (NM) en Bert van Opzeeland op nieuwe dassenburcht '44 Jan Verhagen 5 (Distelberg)'.

3. '45 Ralph Kuijpers 1 (De Mast)'. De Mast, de melding kwam van Ralph. De burcht ligt in de gemeente Tilburg. Ralph is sinds dit jaar lid van onze dassenwerkgroep. De burcht ligt dicht bij de nieuwe rondweg (Burg. Letschertweg). Ralph hing op de locatie zijn camera neer. Daarop was duidelijk das te zien (3 filmpjes). Er is genoeg foerageergebied en de omgeving is uitstekend voor de das. De burcht is eigendom van NM.
4. '46 André Janssen 1 (Vughtse Gement)'. De burcht ligt in de gemeente Vught op terrein van de gemeente Vught in de Vughtse Gement. Er werd afgelopen jaren regelmatig dassenwerk aangetroffen door de groep weidevogelbeschermers. Zij kregen contact met een jager van WBE Broek en Duin die hier zijn jachtgebied heeft. De jager maakte melding van dassenactiviteit in de kanaaldijk van het Drongelens kanaal. André en ik bezochten met de jager een aantal locaties, waaronder de genoemde locatie. De burcht ligt in een redelijk dicht bosje met nogal wat opslag van bramenstruiken. De burcht vormt geen gevaar voor de waterkerende kanaaldijk. De dassen wisselen hier richting het noorden en evenwijdig aan het kanaal en foerageren op de grootschalige akkers van de Gement. Zij ligt redelijk rustig en op voldoende afstand van polderwegen.

foto's Bert van Opzeeland: André Janssen op burcht '46 André Janssen 1 (Vughtse Gement)'.

5. '47 Bert v Opz. 7 (Hooge Heide)'. De burcht ligt in een bos langs de Margrietweg van NM in de gemeente Haaren. De melding is al van langer geleden, daarna werd deze door nogal wat personen gemeld. Het is niet te doen om een goed beeld te krijgen omdat het bosje ondoordringbaar is. Voor dassen is dit natuurlijk geen probleem.
6. '48 Theo Putters 3 (Hengstven)'. De burcht ligt in de bosrand in de overgang van het bos naar het Hengstven in de gemeente Haaren en is eigendom van NM. Op de locatie is al jarenlang dassenactiviteit bekend. Dit jaar heeft de das er zich gevestigd. Er werden door Theo begin augustus vier dassen gezien. De nabij gelegen burcht '6 Nelis v Berkel

1 (Pr Bernh laan)' was ook bewoond. De dassenfamilie heeft zich gesplitst. Omdat er in het Hengstven werkzaamheden gaan plaatsvinden NM opmerkelijk gemaakt om met de nieuwe burcht rekening te houden.

7. '49 Peter v.d. Velden 1 (Vlijmens Ven)'. De burcht ligt langs de Vaartweg in Nieuwkuijk, gemeente Heusden op terrein van Brabant Water en werd gemeld door Peter van der Velden. Zij ligt prima t.o.v. het foerageergebied het Vlijmens Ven, in een bosje vol met bramen en meidoorns. Van deze burcht werd op 14 mei een beer doodgereden. Zie bijlage 2: specificatie dode dassen bij nr. 8.

foto Bert van Opzeeland: Peter van der Velden bij 'zijn' burcht.

8. '22a Hans van Berkel 1 (Huis ter Heide)'. Het is een mooie burcht, ten noorden van burcht '22 Friso Derikx (380 kV-net)' op Huis ter Heide in de gemeente Loon op Zand. De burcht werd gemeld door Hans van Berkel, vrijwilliger bij NM en is eigendom van NM. Omdat de nabij gelegen burcht '22 Friso Derikx (380 kV-net)' al langer niet sterk wordt belopen, wordt vermoed dat de dassen zijn verhuisd. Over een aantal pijpen van burcht 22 loopt een sterke veewissel, dit zou een reden kunnen zijn van de dassen om te verhuizen.

9. '50 Bert v Opz. 8 (Klokkenlaan)'. De burcht ligt langs de Klokkenlaan in Loon op Zand. De burcht werd ontdekt in 2013 tijdens een inventarisatie door Bert en Marc Moonen (D&B) ter voorbereiding op de ombouw van de N261. Zij is eigendom van de Provincie Noord-Brabant. In 2014 werd de locatie regelmatig bezocht, de burcht was steeds belopen.

foto Bert van Opzeeland (2013): Klokkenberg, Marc Moonen bij burcht '50 Bert v Opz. 8 (Klokkenlaan)'.

10. '51 Ad Smits 1 (Hoornmanken Tiend)'. De burcht ligt nabij de Biezenmortelsestraat in Biezenmortel, gemeente Haaren. Ad Smits (IvN Oisterwijk) 'Ik werd enige dagen geleden gewezen op een dassenburcht in Biezenmortel. Ik ben vandaag gaan kijken en het is een burcht met 9 pijpen en wordt druk belopen. Volgens de meldster zijn er dit jaar jongen geweest. Ik heb van haar begrepen dat ze zelfs opnamen hebben van dassen.' In mei werden er twee jonge dassen gefilmd. De burcht ligt op terrein van BL. De burcht ligt er prima bij en ligt in een ideaal dassengebied omgeven door kleinschalige graslanden waarop koeien grazen, omgeven door houtwallen en bosjes. Het grondwater zit redelijk ondiep. De burcht ligt in een open bosje van eiken en berken met daaronder veel varens. Zij ligt in het deel van het bosje dat iets hoger ligt dan de omgeving.

foto's op dassenburcht '51 Ad Smits 1 (Hoornmanken Tiend)'. Foto links: Jelle van Aalst: zijn dochter Fenne op de burcht. Foto rechts: André Janssen.

4. Weer bewoond en onbewoond geraakte burchten

1. Weer bewoond geraakt: niet van toepassing.
2. Weer onbewoond geraakt: '41 Jan Verhagen 3 (Galgenwiel)'.
3. Gesplitste dassenfamilies: '1 Bert v Opz 1 (Hooge Bank)' en '2 Jos Schellekens (Hooge Bank)'.

5. Dode dassen

Voor specificaties per das zie: Bijlage 2 specificatie dode dassen 2014.

Er werden geen dode dassen vanuit de uitzetprojecten gemeld. Zij zijn herkenbaar aan een tatoeage in de lies.

Overzicht dassenslachtoffers 1999 tot en met 2014:

Aantallen dassen	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	1999 tm 2014
slachtoffers	2	1			3	2	5	6	7	6	4	9	9	15	12	16	97
waarvan: beer	1	1			1	1	2	1	5	2	3	2	4	4	3	6	36
zeug	1				1		2	4	1	1		2	3	6	4	5	30
onbekend					1	1	1	1	1	3	1	5	2	5	5	5	31
slachtoffers waarvan gemeente:																	
Heusden	1						2	1	1	0	1	1	2	2	1	2	14
Loon op Zand										2			3	2	2	7	16
Haaren	1				3	1	1		2	1		6	2	6	6	4	33
Vught														1	1	0	2
Waalwijk														1		1	2
Tilburg		1				1	2	5	4	3	3	2	2	3	2	2	30

6. Pers, rondleidingen, publicaties en educatie

1. Het jaarverslag 2013 werd op veel websites opgenomen.
2. Er verscheen een aantal publicaties over de das in de regionale pers.
3. De afspraken met NM zijn dat als er een dassenwandeling wordt gegeven deze naar zichtburcht '7 fam Mulders (uitzetren)' in het Hengstven gaat. Hier staat nog steeds dassenraster omheen, het is een sterke burcht en er is volop dassenactiviteit in de omgeving te zien.
4. Er werd bij diverse wandelingen uitleg gegeven over de das.
5. Er werd een dassenwandeling gegeven aan mijn buurtvereniging Hoppracht. Het aantal deelnemers was 17. Er rende een vos over de burcht, de vos was de kluts kwijt maar verdween snel ondergronds.

foto Bob Rathbone: dassenwandeling voor buurtvereniging Hoppracht uit Vlijmen.

6. Er werd een dassenwandeling gegeven aan KVO Vlijmen-Nieuwkuijk naar de zichtburcht. Aantal deelnemers 17.

foto Dick Buskermolen: dassenwandeling voor KVO Vlijmen-Nieuwkuijk..

7. Op verzoek van het Wereld Natuur Fonds (WNF) heeft Vivian een wandeling aan de rangers (jeugdleden) van het WNF uit Midden-Brabant gegeven naar de zichtburcht. In totaal namen 25 mensen deel aan de excursie (ouders en kinderen). Er kwamen veel positieve reacties van zowel ouders als kinderen en de opbrengst is verdeeld over het WNF en de dassenwerkgroep Brabant.

foto('s) WNF: Vivian Maas tijdens de rondleiding voor de rangers van het WNF.

8. Er werd een dassenwandeling aan NM gegeven naar de zichtburcht. Het aantal deelnemers was 19 personen. De doelstelling was om de coördinatoren van de groep vrijwilligers van

Gerard van den Burg (NM), die werkzaamheden verrichten in het landschap, meer over dassen en dassenburchten te vertellen en ook om datgene wat in de werkinstructie staat over werken op dassenburchten uit te leggen en zichtbaar te maken.

foto André Janssen: dassenwandeling voor coördinatoren en boswachters van NM.

9. Voor buurtvereniging De Rooie Hoek uit Elshout, waarvan Toon Groot - een kennis van mij - de voorzitter is, werd een dassenwandeling verzorgd naar de zichtburcht. Het aantal deelnemers bedroeg 25, waarvan 5 kinderen.

foto Toon Groot: het zoeken naar haren van de das.

10. Er werd een wandeling aan het college van Heusden gegeven naar de Nieuwkuijkse Wiel en omgeving. Hierbij kwam een groot aantal onderwerpen aan de orde, waaronder het Nieuwkuijks bosje met de daarin liggende dassenburcht.
11. Er werd een aantal foto's aangeleverd aan Judith van den Berg-Frijters, die namens de gemeente Heusden betrokken is bij het Nationaal Park Loonse en Drunense Duinen voor een 'glossy' om aandacht te vragen voor het park.
12. In 2013 werd een dode das aangeboden voor het project 'Das in de Klas' van Scalascholen in Heusden. Walter Tuerlings verzorgt hier o.a. het Duurzaamheid-, Natuur- en Milieu-onderwijs voor de scholen (140 klassen) en maakt vaak gebruik van de opgezette das.
13. 'Das in de Klas'. Mijn kleinzoon wilde graag dat ik over de das kwam vertellen. Hij zat in de gecombineerde groep 1/2 van de Lambertusschool in Haarsteeg, één van de scholen van Scalascholen. Uiteraard kon ik geen nee zeggen en heb een gastles over de das verzorgd voor 35 kinderen. Hiervoor werd een PP-presentatie gemaakt en de opgezette das werd bij de les gebruikt. De presentatie werd wat aangepast en ter beschikking gesteld aan de Stichting, zodat deze gebruikt kan worden in alle klassen voor haar project 'Das in de klas'.

foto's Wendy van Overdijk: project 'Das in de Klas'. Bert van Opzeeland geeft 'les' (foto links). De das zit nog in de kist op de voorgrond. Foto rechts: kleinzoon Pepijn zit rechts vooraan en kijkt of iedereen wel luistert.

14. Er werd een dassenlezing gegeven aan Heemkundevereniging Sprang-Capelle in Zalencentrum Zidewinde in Sprang-Capelle. Het thema van de avond was: 'wanneer zien we de eerste das in Sprang-Capelle'? Er waren ong. 70 aanwezigen. Ton Popelier hield het algemene verhaal over de das en ik ging daarna in op de das in de omgeving van Sprang-Capelle. Wij hadden een zeer aandachtig publiek.

15. Er werd een interview gegeven aan Frans van Halder, redacteur van het Brabants Dagblad (BD), dit als onderdeel van de artikel(zomer)reeks *'Natuurlijk: veel aandacht voor één beestje in de natuur. Dit kenmerkt de mensen in deze reeks'*. De inhoud van het artikel ging over 'meten is weten' en naar aanleiding daarvan het nut van de aanleg van dassen(fauna)voorzieningen. Het artikel verscheen in alle edities van het BD.

foto Jeroen van Eijndhoven (Persbureau Van Eijndhoven): Bert van Opzeeland bij de tunnel onder de Honderdbunderweg in de gemeente Heusden.

16. Samen met Willem Berends van Stg. Natuurbeelden werd doorgesproken waar hij het beste filmbeelden kon maken van faunatunnels. De Stichting is opgericht o.a. door NM en BL met als doel natuurbeelden te maken.
17. Theo Putters heeft op zijn mooie website een pagina gereserveerd over de das. Zie: <http://www.distelvinkjes.nl/index.php/das/jaarverslagen>. Naast de das is de passie van Theo roofvogels en fotografie. Op zijn website zijn prachtige foto's en filmpjes te vinden. Tijdens de najaarsbijeenkomst van de vrijwilligers van NM werd een van zijn dassenfilmpjes vertoond. Een ervan is te zien op NM Facebook site Loonse en Drunense duinen van 27 augustus: <https://www.facebook.com/loonseendrunenseduinen?fref=ts>. Tot eind december werd deze pagina 455 keer 'leuk gevonden', er werden 45 '(positieve) reacties weergegeven' en de pagina werd 69 keer 'gedeeld'. Een van de reacties was *'.. als je een das ziet krijg je 7 gelukkige jaren'*.

7. Toekomstige ontwikkelingen en wensen

Er wordt verwacht dat de das zich nog verder in het gebied zal verspreiden. Ten westen van de N261 zullen zich nog enkele families vestigen. In het noorden en oosten van de Duinen zal een verdichting plaats gaan vinden. Er zullen hier en daar nog families bij gaan komen. De N261 wordt omgebouwd tot snelweg. Hierbij wordt een natuurbrug over de weg aangelegd en deze wordt ingerasterd.

Het gebied ten westen van landgoed Huis ter Heide is niet zo geschikt voor de das. Er moet echter niet uitgesloten worden dat deze hier en daar opduikt, op zijn weg naar West Brabant. De EVZ tussen Landgoed Huis ter Heide en boswachterij Dorst kan hierbij een heel belangrijke schakel gaan vormen.

Om de dassen en andere dieren een *'handje te helpen'* is het wenselijk op wegen waar vaak dassen oversteken, faunaraster en -tunnels aan te leggen. Daarbij speelt ook verkeersveiligheid een belangrijke rol.

- Heusden en Haaren: Margrietweg
- Haaren: Heikant en Oude Bosschebaan
- Loon op Zand: Kasteellaan
- Tilburg: Loonse Molenstraat en
- de weg tussen Tilburg en 's-Hertogenbosch (N65).

Bert van Opzeeland
Hopbel 10
5251 CS Vlijmen
073-5113213
vanopzeeland@hotmail.com
www.dassenwerkgroepbrabant.nl
december 2014

De volgende pagina's bevatten een aantal bijlagen.

Bijlage 1: kengetallen

omschrijving	vóór 1999	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Aantal burchten (excl. bijburchten)	1	3	5	6	8	9	14	17	19	22	23	29	33	36	40	43	51
Aantal bewoonde burchten (excl. bijburchten); aantal dassenfamilies	1	2	4	4	4	5	10	12	15	17	16	21	26	28	33	35	45
Aantal dassen (geschat)	2	12	14	16	20	23	35	38	48	54	51	67	83	90	106	112	144
Aantal uitgezette dassen	0	12	0	3	0	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Aantal (verkeer)slachtoffers	2	2	1	0	0	3	2	5	6	7	6	4	9	9	15	12	16

Bijlage 2: specificatie dode dassen 2014

1. 26-1: 142.06-405.91. Verkeerslachtoffer, De Heikant in de gemeente Haaren. De melding kwam van SAMF en de dierenambulance, o.b.v. een melding van mevr. Jansen uit Boxtel. Jan Verhagen (NM) heeft de das opgehaald en nabij het beheerkantoor in De Moer teruggegeven aan de natuur. De das zag er goed uit en was groot. Geslacht: zeug, niet zogend. Leeftijd: adult. Gewicht: 16 kg.
2. 20-2: 132.958-403.407. Door Luran Tooriaans uit Loon op Zand werd een dassenschedel aangetroffen op de dassenpijpen nabij de Klokkenlaan. Volgens Luran was er onlangs door das gegraven. Op verzoek is Vivian er gaan kijken. Ook Peter en Ralph Kuijpers troffen er later nog delen van de das aan en filmde er een das. Toen ik er op 9 maart kwam waren de delen van de das weg. De burcht is het hele jaar belopen geweest.

foto Luran Tooriaans: dassenschedel op dassenburcht '50 Bert v Opz. 8' in Loon op Zand.

3. 22-2: 133.23-413.10. Verkeerslachtoffer, Gansoyense steeg, nabij de windmolens in de gemeente Waalwijk. De melding kwam van Arno Stevens uit Sprang-Capelle, hij heeft de das begraven en maakte de volgende inventarisatie. De das zag er goed uit en was gewond aan de kop. Geslacht: beer. Gewicht: 10 kg. Lengte vanaf de snuit tot aan de staart 78 cm. O.b.v. gewicht en lengte is het een jong dier geweest. Hij komt hoogstwaarschijnlijk van de populatie in de Baardwijkse Overlaat, op ong. 5 km afstand. Het gebied waar de das werd gevonden lijkt ongeschikt voor dassen. Er zijn geen geschikte burchtlocaties voorhanden, tenzij de das zich vestigt in de afgedekte stortplaats of de wal ten oosten van het industrieterrein. De nabij gelegen dijken zijn waterkerend, als bewoning dus ongewenst. De potentiële burchtlocaties werden bezocht

- door Bert Thissen, de schoonvader van Arno. Er werd geen dassenwerk aangetroffen. Er is een trek naar het noorden waarneembaar, ook vorig jaar werd een (gewonde) das gezien, ten noorden van de Bergsche Maas, nabij het Drongelense veer.
4. 9-3: 139.00-405.64. Door Jan van der Meijden, die in Giersbergen woont, werd in zijn voortuin een dode das aangetroffen. Door Jan, die kennis van zaken heeft, werden de volgende gegevens doorgegeven. Geslacht: beer, gewicht: 12 kg. De das was puntgaaf, en is teruggegeven aan de 'natuur'. Later meldde zijn broer Cees dat de das door Jan van Drunen in de voortuin van Jan was neergelegd. Volgens Cees heeft Jan van Drunen de das aangetroffen op de Oude Bosschebaan (doodgereden) in de gemeente Haaren: *'nabij de Rustende Jager (Tolberg), in de 'kleine' bocht bij de Giersbergse Steeg die vanaf Giersbergen richting Biezenmortel loopt'*.
 5. 26-3: 130.80-405.54. Verkeerslachtoffer, Duijksehoef in de gemeente Loon op Zand. De melding kwam van Michiel de Waard via Dassenwerkgroep Brabant. Op mijn verzoek werd de das opgehaald door Jan Verhagen (NM). Daarna werd de das aangemeld voor wetenschappelijk onderzoek bij Dutch Wildlife Health Centre (DWHC) van de Universiteit van Utrecht in Utrecht. Zij haalden de das op bij het beheerkantoor van NM in De Moer. Specificatie van de das (Jan Verhagen). Geslacht: beer, gewicht: 11,3 kg en lengte ong. 70 cm. De das zag er goed uit en was waarschijnlijk een jong dier uit begin 2013 op zoek naar een nieuw territorium. Er zijn geen dichtbij liggende bewoonde dassenburchten bekend. De dichtstbijzijnde burchten liggen op ong. 1,5 km afstand. Ik sluit niet uit dat ten zuiden van De Efteling een onbekende of meerdere bewoonde dassenburchten liggen. Final Diagnosis (samenvatting): Wildlife Diagnostic Report DWHC (17-04-2014): *'Jongvolwassen mannelijke das, voldoende vet, goede bespiering. Overleden door trauma als gevolg van een aanrijding/ongeval. Er zijn geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van onderliggende ziekten die de kans op bijvoorbeeld een aanrijding zouden kunnen vergroten. Daarnaast: geringe ontsteking van de darm en infectie met lintwormen'*.
 6. 11-4: 132.00-404.08. Verkeerslachtoffer, Bergstraat gem. Loon op Zand. De melding kwam van Jan Verhagen (NM). De das werd geprepareerd voor NM door Willem van Dijk uit Sprang-Capelle (www.wildfauna-taxidermie.nl) en werd door NM geschonken aan de Postcode loterij. Gegevens van Willem van de das: *'de das zag er goed uit met voldoende onderhuids vet. Geslacht: zeug, niet zingend. Gewicht: 10 kg. Lengte neus tot aan de staart: 72 cm. Nek diameter: 33 cm. Borst diameter: 51 cm. Staart: 18 cm. Gebit goed, de das had geen botbreuken en de schedel was in tact'*. O.b.v. de gegevens is de das geboren in het voorjaar van 2013 en is hoogstwaarschijnlijk afkomstig van de burchten 35 of 35a (MOB-complex) gelegen op ong. 250 mtr.

foto's Willem van Dijk: het prepareren van de das.

7. 7-5: 133.60-409.15. Verkeerslachtoffer, Wielstraat, Kaatsheuvel, gemeente Loon op Zand. De melding kwam van Tom Gerris (BOA boswachter). Gegevens Tom: *'gevonden op maandagochtend 01:00 uur in de Wielstraat te Kaatsheuvel. Verkeerslachtoffer mannelijk dier 10,4 kg'*. Daarna leverde Tom de das aan bij DWHC. Hier werd de volgende samenvatting gemaakt (20-06-2014): *'volwassen mannelijk dier in goede voedingstoestand met een complexe fractuur van de schedel en uitpuilend hersenweefsel. Verwondingen als gevolg van een aanrijding/ongeval. Door ons geen aanwijzingen voor een onderliggende ziekte aangetroffen'*.
8. 14-5: 140.82-410.73. Verkeerslachtoffer, Vaartweg in Nieuwkuijk, gemeente Heusden. De melding kwam via Friso Derikx (Dassenwerkgroep Brabant) van Theo van der Zee. Daarna heb ik de das opgehaald, hierbij was Theo aanwezig. De das werd daarna vervoerd naar DWHC. Gegevens van de das: de das zag er goed uit, mooi beest. Uit zijn neus kwam bloed, zijn rug was flink beschadigd. Geslacht: beer. Gewicht: 10,2 kg. Lengte neus tot aan de staart: 81 cm. Staart: 19 cm. Gebit: prima. De schedel lijkt in tact. Het was een jong beest, waarschijnlijk geboren begin 2013 en komt hoogstwaarschijnlijk van een nieuwe burcht die op terrein van Brabant Water ligt direct naast de Vaartweg. Final Diagnosis (samenvatting): Wildlife Diagnostic Report DWHC (20-06-2014). Interpretation: *'jongvolwassen mannelijke das, normale bespiering en matige vetreserves. Overleden door stomp trauma (verwondingen als gevolg van aanrijding/ongeval) namelijk: bloed in de buikholte en scheuring van de milt en de rechter nier. Breuk van de rechter heup. Geen aanwijzingen voor onderliggende ziekten die de kans op bijvoorbeeld een aanrijding kunnen verhogen. Daarnaast had het dier: lintwormen in de duodenum, matige darmontsteking in het duodenum, geringe leverontsteking door parasieten veroorzaakt en geringe stoflong. Negatief voor immunohistochemie ziekte van Carre (hondenziekte)'*.

foto's Marieke van den Bosch van Opzeeland: dode das Vaartweg Nieuwkuijk, Bert van Opzeeland met zijn kleinkinderen, foto links Annemijn, foto rechts Pepijn en Roosmarijn.

9. 25-6: 133.175-407.925. Verkeerslachtoffer, Waalwijksebaan in Kaatsheuvel, gemeente Loon op Zand. De melding kwam via Friso Derikx (Dassenwerkgroep Brabant), Angelo Roitero en Jan Verhagen (NM). Jan heeft de das opgehaald en is daarna vervoerd naar DWHC. Gegevens van de das: de das zag er goed uit, mooi beest en was niet zingend. Geslacht: zeug. Gewicht: 9,3 kg. Het was een jong beest, waarschijnlijk geboren begin 2013. Binnen een straal van een km. ligt een aantal dassenburchten. Final Diagnosis (samenvatting): Wildlife Diagnostic Report DWHC (30-07-2014). Interpretation: *'jongvolwassen vrouwelijke das, goede bespiering en vetreserves. Overleden door verwondingen door externe oorzaak, als gevolg van een aanrijding/ongeval. Daarnaast had het dier: matige ontstekingen van maag en darm, deels veroorzaakt door lintworminfectie. Geringe stoflong en geringe longontsteking, waarschijnlijk op parasitaire basis, al is de parasiet zelf niet aangetoond'.*

foto Angelo Roitero: dode das Eftelingsbaan.

10. 25-8: 133.06-401.08. Verkeerslachtoffer, op de kruising van de Midden-Brabantweg (N261) met de Burgemeester Letschertweg/Bechtweg, op de westelijke oprit vanuit Loon op Zand vanaf de N261 nabij de stoplichten in de gemeente Tilburg. De melding kwam van Jan Verhagen (NM). Na overleg met mij heeft Jan de das meegenomen en nabij het beheerkantoor van NM teruggegeven aan de natuur. De das werd vanwege zijn conditie niet aangeleverd aan DWHC. Gegevens van de das. Geslacht: beer. Gewicht: ong. 12 kg. Hij was behoorlijk beschadigd, zijn darmen zaten aan het asfalt 'vastgeplakt' en hij stonk een beetje. De das was hoogstwaarschijnlijk afkomstig van de nieuwe burcht '45 Ralph Kuijpers 1(De Mast)'.
11. 30-8: 140.75-405.70. Verkeerslachtoffer op de Oude Bosschebaan tussen camping Weideblik en de oude visvijver in de gemeente Haaren. De melding kwam van Jan de Jong uit Udenhout. Gegevens van de das. Geslacht: beer. Gewicht: ong. 8 kg. De lengte vanaf de snuit tot aan de staartpunt was ong. 75 cm.
12. 9-10: 140.38-405.62. Verkeerslachtoffer op de Oude Bosschebaan tussen camping Weideblik en de oude visvijver in de gemeente Haaren. De melding kwam van Friso Derikx. De das werd opgehaald door vrijwilligers van NM en achter het beheerkantoor in De Moer teruggegeven aan de natuur. De das was aan het ontbinden. Geslacht: zeug.
13. 30-10: 133.31-402.60. Verkeerslachtoffer op Financiën in de gemeente Loon op Zand. De melding kwam via Vivian Maas van Emily van Summeren. Vivian is enkele keren ter plaatse geweest. Zij heeft de das niet meer gevonden. De dode das werd ook nog gemeld via Dassenwerkgroep Brabant. Enkele weken later werd de das door een particulier ter preparatie aangeboden aan Willem van Dijk (zie dode das nr. 6). Willem gaf mij de volgende gegevens door 'Gewicht: 11 Kg, Geslacht: zeug, Conditie: goed met voldoende onderhuids vet, zware winterbeharig, Lengte neus tot staart: 95 cm, Nek diameter: 32 cm, Borst diameter: 62 cm achter de voorpoten, Buik diameter: 68 cm voor de achterpoten, Staart: 21 cm, Gebit: goed, Bijzonderheden: verkeerslachtoffer geen botbreuken, schedel heel, trauma aan rechterzijde van de buik, inwendige bloeding, Lokatie: Loon op Zand, Financiën.'
14. 31-10: 139.58-412.42. Verkeerslachtoffer op de Tuinbouwweg in de gemeente Heusden. De melding kwam van dhr. Halewijn die dit meldde bij het loket van het politiebureau in Drunen. Door de politie werd de melding doorgezet naar de gemeente Heusden. De gemeente heeft vervolgens de das opgehaald en afgevoerd. Er zijn geen verdere gegevens bekend. Ook via de BOA kwam de melding bij mij binnen en van de dhr. Coppelmans uit Elshout. André Janssen en ik zijn ter plaatse geweest, de das was al weg. Omdat alle dassenburchten ten zuiden van de locatie liggen is het hoogstwaarschijnlijk dat de das de EVZ door de Poort van Heusden heeft gebruikt, daarbij is hij een aantal drukke wegen overgestoken.
15. 18-11: 134.50-404.42. Verkeerslachtoffer, Kloosterstraat, ten oosten van manege Van Loon in de gemeente Loon op Zand. De melding kwam via Frans Kapteijns (NM) van Henny Broeders uit Loon op Zand. Henny ontdekte de das 's-morgens vroeg toen zij op de Kloosterstraat fietste, daarbij reed zij op een donker stuk van de weg over de das heen. Haar man heeft de das daarna opgehaald. Ik heb de das aangemeld bij DWHC, waarop de volgende reactie kwam: *'helaas hebben wij een vervoersverbod van het ministerie in het kader van de uitbraak van vogelgriep, dus we mogen tot onze grote spijt dit dier niet ophalen'*, waarna ik contact met de meldster opnam. Henny heeft daarna de das begraven in haar tuin. De das is waarschijnlijk afkomstig van burcht '30a Ad van Poppel 2 (Loonse Hoek)'.

16. 10-12: 130.024-399.123. Verkeerslachtoffer, Burgemeester Baron van Voorst tot Voorstweg, nabij de McDonalds in de gemeente Tilburg ten noorden van het kanaal. De melding kwam van Jan Verhagen (NM) die de melding had doorgekregen van Leo de Bruijn (voormalig medewerker NM). Het dier werd al zwalkend gesignaleerd op de weg, daarna werd het dood aangetroffen waarbij het achterlijf zwaar bleek te zijn beschadigd. Het dier woog tussen 10 tot 12 kg, er zijn geen nadere gegevens bekend. Vanwege de verwondingen werd de das niet aangemeld bij DWHC. Leo, die dichtbij de locatie een volkstuintje heeft, vermoedde dat er dassen zouden zitten op het terrein van het nabij gelegen crematorium ten zuiden van het kanaal. Hier waren ondergravingen te zien onder het gaas. Dit werd nagegaan en er werd overlegd met de beheerder van het terrein van het crematorium. Ten zuiden van het kanaal werden geen dassensporen aangetroffen. Ten noorden ervan werd één dassenpijp gevonden. Jan heeft de das teruggeven aan de natuur.